

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSÁK:

TARCSAFALVI ALBERT

GYÖRFI ISTVÁN

TARTALOM:

Elnöki meghívó a Dávid Ferencz-Egylet közgyűlésére	121	lyázat jutalomnyertes egyházi beszédei. — Egy lelkipásztor emlékezete. — Erdély új szépirodalmi lapja.	
Az élet bátorság. <i>Györfi István</i>	122	Egyházi és iskolai mozgalmak: . . .	135
Bucsu a harangtól. (Vers.) <i>Gál József</i>	123	Főtanács lesz. Új vallástanár.	
Első bibliám <i>S. Nagy László</i>	124	— A háromszéki egyházkör. —	
Az unitárius teológia-akadémia iskola méhese. — <i>ör.</i> —	126	A keresztúri főgimnázium. —	
„Ara coeli.” (Vers.) <i>Szász Dénes</i>	128	Dávid Ferencz-Egylet. — Székely építőművészet. — Új-örökös alapítóink — Elhunyt. —	
A mi katonáink:	129	A méhészetből. — A Kiss-család. — A lelkészekről. —	300
Irodalom:	133	példányban.	
A kolozsvári Unitárius Kollegium értesítője. — A Bedő-féle pá-			

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. **SZIVEMET HOZZÁD EMELEM**, második bővített kiadás írta dr. Boros György. E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** aranyszéllal (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papíron 10 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapítói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya, I. részl. 40 K.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K részl.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna 60 K részl.
17. Farkas Józsefné emléke 60 K részl.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak 50 K I. részl.
20. Imre József Verespatak 50 K I. részl.
21. Borbély Sándor igazgató (igéret).
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kóváry László 120 K.
25. Nagyiklódai Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya 50 K I. részl.
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvasárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvasárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda, 20 K I. részl.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. özv. dr. Nagy Károlyné Abrudbánya, igéret.
42. özv. Pálffy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emlékére.
44. Csegezi Taar Balászné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kolozsvár.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor lelkész és neje Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztúr.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző, igéret.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsvár, igéret.
60. Gyulay Árpád, p. ü. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor, Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére.“
68. Végh Jánosné Mezőtőháti.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józán Miklós esperes Budapest.
73. Abrudbányai Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmezbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál „Szülőim emlékére“ hadiárvak javára 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon.
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda.
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda.
85. Sófalvi Sándor városi főpénztáros Torda.
86. Kún Sándor (Kolozs) 102. táb. posta.

93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

AVALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSÁK:

TARCSAFALVI ALBERT

GYÖRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapítói díj 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Elnöki meghívó a Dávid Ferencz-Egylet közgyűlésére.

Augusztus 26-án közgyűlést fogunk tartani tisztelt tagtársaim. Szeretném, hogy önök, akik még édes hazánk téerein vannak, mind tudomást szerezzenek róla.

Tagtársaink százaihoz aligha el fog jutni hívó szavam, mert ők éppen most vannak a legirtózatosabb küzdelemben, hogy a dúló ellenséget távol tartsák hazánk határaitól.

Önökre számítok tisztelt férfi és nő tagtársaim. Önöknek kell pótolni a távol levőket, mert máskülönben nem tudunk megfelelni a ránk bízott nagy kötelességeknek.

A háború az egyleti életet is majdnem megbénította. A gyűlések tartása nehezen megy, az egylet szervezetének működésben tartása olyan akadályokkal találkozik, amelyeket csak nagy erőfeszítéssel lehet áttörni. Nekünk is hősöknek kell lennünk, miként katonáinknak, hogy ne győzhessen az ellenség.

Hálásan ismerem el, hogy segítségére sokan igyekeztek, de a pénztárnok kimutatásaiból sajnos látom, hogy kartársaink a tartozások megfizetésében nem nagyon buzgólkodnak. Még nem késő!

Ezennel fölkérem, jöjjenek el közgyűlésünkre, a titkár urak csak a jelentéseket, a pénztárnokok számadásait küldjék be minél hamarább.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán,
elnök.

Az élet bátorság.

Győrfi István, Kolozsvár.

Alig-alig olvassuk a napok krónikáit, tudjuk mit irnak, halljuk mit beszélnek: új sebek, vér, halál és pusztulás; soha több, semmi más, miről is beszélhetnének! Elvesztettük az idő mértékét, egy hosszú, alkonyát nem érő nappá olvadtak össze a napok, hónapok, esztendők, soha szünet, sehol megállás: csak új sebek, vér, halál és pusztulás. Nem érezünk ütést, nem érezünk fájást, nem értjük immár kivülről jön-e a szenvedés vagy nyugtalan, feldult lelkünk lát lánggal égő, külső világot; belül és kinnt, mindenütt: égő sebek, vér, halál és pusztulás. Lelkünkben akaratlanul, bántó erőszakkal kitörnek a kínzó gyöttrések, hangba erősülnek: az élet csak annyit ad örömeiből, hogy amikor mindent vesztettünk, akkor is azt hihessük, hogy még maradt valami!

Panasz, örökös lemondás az ajkon, a szivben s vakon hisszük, áztatjuk magunkat, hogy élünk.

Nincs jogunk az örökös lemondásra, nem szabad, nem lehet szünet nélkül tétlenül kesergnünk. Az életre vagyunk elhiva, élet bennünk minden, mi nemes, mi értékes: az életben pedig nincs helye a lemondásnak! Elmi: szüntelen akarni, akarni valami más, mint ami van, szebbet, jobbat, isteniebbet! Az akarat nyomán születnek a vágymilliók! Vágyaink valóítására összpontosulnak erőink és merünk cselekedni, tudunk teremteni: élünk bizómmal, remélve, előre szegett fejjel. Élünk: magasra tartva hordozzuk az élet világosságát, hogy mindig többet és többet világosítsunk meg a magasabb, az igazi emberi élet sötétség világából.

De van-e helye a lemondásnak? Az élő Istennek tényleges jelenléte szól hozzánk mindenütt, mindenben! A lemondás sohasem profétált az emberiségnek; a nagy természet minden pillanata éles tiltakozás csüggedésünkkel szemben. Multunk története: a fejlődés hosszú krónikája. Ádám esetének gyermek meséjétől a jelennek fejlett tudásáig, csodás műveltségéig minden egy emelkedő, tökéletesülő emberről beszél! És a vallás... csak az elszabadult gonosz megfékezésére volna, csak foltozná a szakadozott, foszladozó életköntöst? Vagy talán a rossz végdiadalára gondolunk? Hisz az megtagadása volna az Istennek! A világot, az életet gondoljuk rosznak? Akkor mögötte, benne, körülötte mindenütt egy rossz Istennek kell lennie! Oh mily fenséges, kibékítő az emberből ki-

emelkedő Istennek gondolata: megelevenednek a lemondás érzései, beheggednek tévedéseink, csalódásaink fájó sebei. Hozzá adjuk, Isten eszményéhez erősítjük az örök jószág szükségképpeni gondolatát és megértjük, hogy az élet csak diadalmas lehet.

Felülről jött hozzánk az élet: lehet-é, szabad-é engednünk, hogy bármi is elzárja életünk csatornáját? Nézhetjük-é tétlen, gyáván, mint hal meg bennünk az akarat, a vágy: az élet? Új erőt a lankadt karokba, új hitet, bizóbb reményt a fásult szivekbe: *az élet bátorság!*

Emberek vagyunk, az életnek emberei. Emberek, kik vétkezünk, de akarnunk, de tudnunk kell bűneinkért fizetnünk, megszenvednünk; érezzük százszor megverő gyöngeőségünket, de sirnunk, de lemondanunk nem lehet, nem szabad: összefogott vasököllel életútát kell hasítanunk magunknak. Hadd fájjanak az égő sebek, hadd tomboljon a pusztulás félelmetes vihara, nekünk hinnünk, biznunk kell, hogy túl szenvedésen, túl minden küzdésen, a megpróbáló napok lassu műása után: vár az élet, a békés, a diadalmas tisztább élet.

Bucus a harangtól.

Elviszik a harangunkat,
Elviszik a csataterre;
Búcsúznunk kell nemsokára,
Búcsúzni tán mindörökre.

Fájdalmas lesz a megválás
Régi, kedves barátunktól;
Csengő-bongó édes hangja
Többé nem szól a toronyunkból.

Reggel, délben, este, vészben,
Ha megcsendült komoly hangja,
A nép mint az Isten szavát
Kalap-levéve hallgatta.

Mindig szépre és nemesre
Intette a falu népét;
Örömeből, bánatából
Is kivette mindig részét.

Ünnepeken hangja hívott
Megszentelő áhílatra;

Ha gyászunk volt, halottunkat
Velünk együtt elsíratta.

S mikor hazánk védelmére
Elindultak háborúba,
Áldást kért az égből rájuk,
A távozó hős fiukra...

Most már reá került a sor,
Besorozták, mennie kell;
Eddigi szép hivatását
Öldökléssel cseréli fel...

Isten veled, hű barátunk!
Ha már el kell menned tőlünk,
Utoljára, ha meghallgatsz,
Egy szivességre megkérünk:

Hít-, remény- és szeretetre
Intettél te mindig minket;
Ezekre intsd ezután is
A mi bátor hőseinket.

Azoknak meg, kik ellenünk
Emeltek fel gyilkoló kart,
Tanítsd meg a régi leckét:
Hogy ne bántsák a hős magyart!

Recsenyéden, 1916.

Gál József,
lelkész.

Első bibliám.

Megpróbáltatásaim után is tanuságté-
tel legyen ez irás Dávid Ferenc mellett.

Megvagyon írva: a szellem éltet, a betű öl — és val-
lom az Irást.

... És összeültünk bús fiatalok gondtalan életnek bú-
csúztató torjára, rezgett az asztal, reszketett a szivünk
és én nagyon-nagyon szomorú lettem. Gyermekéveim mese-
könyvei kérezkedtek elém, fehér papíron színes rajzok,
festett tábláju, katonákkal tele formázott könyvek, apró

versikék, ákombákomok s valahof köztük, nem tudom hol, nem tudom miért, kicsi kis nótesz: fekete szent könyv bujkált félénken, láthatatlanul... És szívem, ez a boldondosan ugrándozó, szilajságokba ajzott, könnyü-könnnyü semmi, jajokba sajgott, vérrel könnyezett...

Kerestem, kutattam kicsi kis könyvem, de láthatatlan volt már s erősen úgy éreztem: sohsem fogom látni. Magamhoz akartam ölelni drága kincsemet, megsimogatni, féltve féltetni, mint első ajándékát őrzi szőke lány. Kicsi kis könyvem: vajjon hova tűntél? Oh, zöldpázsitos, kergetősdís édes ifjuságom, fehér nyulacskákkal, lágy, puha labdákkal, óh első gondos gyerekesztendők, ti is hova, hova tűntetek, mért siettetek? Hol van a mámor, hol a pajkosság és hol a hit, bibliás szent hitem? Hitem a jövőben, hitem emberekben, hitem önmagamban. Meleg sütésü nyári napok délibábjáival együtt tűntél-e el; vagy lassan-lassan mállottál le lelkiem falláról, mint ódon templom csarnokáról a vakolat; vagy idegen mások lopták-e ki belőlem, zsaroltak meg talán?

Oh, hol vagy te kis fekete könyv, bús imakönyvem, betett lapokkal, csukott szárnyakkal, olvasatlanul, de imádvá, szeretve; ezüstként, mirhaként rejtegetve? Oh hol, hol, hol?

Jártam a Sorsnak örök igazságát, tévelyegtem és kóvályogtam, rajongtam és megcsalattam, de benned nyugalomra leltem, mint vándor koldusok, te velem voltál életben, sírásban, mindig, pajzsom voltál, megörvendezettéél, szomjuhoztattál új vágyak kútjára, érintetlenül szép és nemes könyvem, mintha nem kapnálalak meg már, kutatlak, várlak, hiába, hiába...

A könyvét, a betüket elvették emberek, elvette a császár, de megmaradt a hitem, lelkem birodalma, könyvek s betük nélkül, de szeplőtlenül, üdén; mint prófétáinknak megnyilatkozása és él, izzik bennem és fel-felpattog bennem vulkánok lávajaképpen. Megkeresem és megtalálom újra kicsi kis könyvem: én első bibliámat, megkeresem és megtalálom, mert ez nyugodalmam és későbbi megpróbáltatásokban örömömre léssen.

Megkeresem és megtalálom, »mert más fundamentumot senki sem vehet azon kívül, amely egyszer vettetett«.

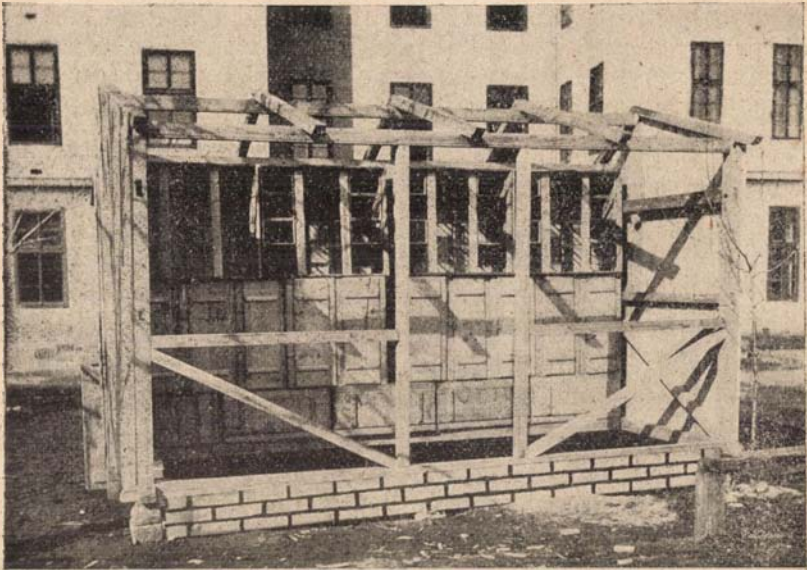
(Kolozsvár, 1916 június 11.)

S. Nagy László.

Az unitárius teológia akadémia iskola méhese.

Két kép áll az olvasó előtt. Egyik az épülő méhest mutatja hátulról, belső berendezésével; a másik a kész épületet elülről nézve.

Nem valami hatalmas, monstruózus alkotás, de annál nagyobb dolgokra van elhiva! Feladata lesz, hogy a papi pályára készülő ifjuságot megismertesse a méhtenyésztés alapelveivel és annak közgazdaságilag is számottevő, kiható erejével!

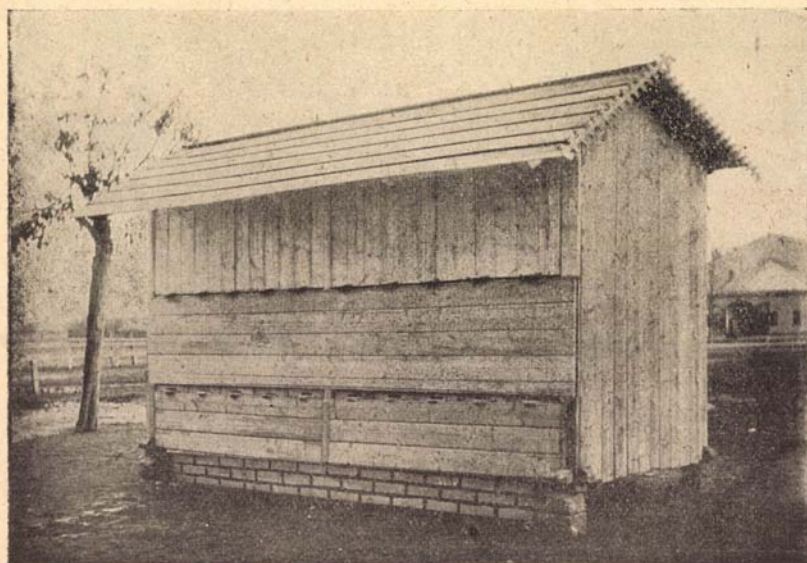

A lelki élet mezejére igyekvő ifju, ha megismert a méheknek életét, a szorgalmas, kitartó munkának csodás világa nyílik meg előtte. Kedves állatkáival, ha foglalkozik, vágyak élednek lelkében, hogy hozzájuk hasonlóan, velük együtt dolgozzék: az öntudatlan munkás ösztönével szemben felvegye a nemes versenyt az akaró ember tudatosságával. Gondolkozni kezd, hogy azt a vas-következetességgel berendezett világot, melyben a méhek békés, harmonikus társadalma az együttműködés, az önfeláldozó munka alapján oly csodás eredményeket pro-

dukál, nem lehetne-é átültetni, lemintázni az emberek világában, az ő egyházköztségében.

Igy válnék a méhészet egy pap kezében az anyagi és szellemi értékgyarapodás igazi erőforrásává.

Az unitárius teológia akadémia az ország összes tanintézetei közt első volt, ki ezt a lekicsinyelt gazdasági ágat felkarolta és gyakorlati tárgyai közé felvette. Azóta rendre jelentkeznek az ország különböző részeiből a teológiaiák, javító, nevelő-intézetek és a földmivelési kormány alig tudja már kielégíteni a megsokasodott kérelmezőket.

Mert, természetesen, nem hallgathatjuk el, hogy méhesünk épülete és teljes berendezése öt méhcsaláddal együtt, 1072 korona értékben a földmivelésügyi Miniszter Ur Önagyméltóságának kegyes adománya, melyért e helyen is legmélyebb köszönetünket fejezzük ki. De másfelől hálával tartozunk a Mélt. E. K. Tanácsnak is jószágáért, hogy a méhes részére a »Kismező«-kerfből 1300 négyszögöl területet átengedett.

A munka már Isten segedelmével megkezdődött és hisszük, hogy a jövő eredménye igazolni fogja a gondolat életrevalóságát.

—őr—

„Ara coeli.“

Cafatokban hull alá a vér.
A föld szomjas, inni kíván még.
Ronggyá válik az emberi test.
Sötét a gond, ha leszáll az est.
Bomlott romlás zúg az agyvelőn...
Bomló világ füstös levegőn
Tombol, táncol halálkeringőt.

»Ara coeli« a magas hegyen.
Homlokáról letöröltetett
A szent íge. — Vagy tán már mese,
Hogy ott ormán a sziklahegynek
Bűvös szobrát a szeretetnek
»Ara coeli« őrzé keblében?

Mese, hogy az ártatlan gyermek,
Küzdő férfi s meggörnyedt öreg,
Megtört szívű sok-sok elfáradt
Enyhületet keresett nála?

Sybill' jóslat: Oh! »Ara coeli.«
Éjben a hegy, zúg a förgeteg
És az ember az embertelen
Oh! jajj — vajjon merre, merre megy?!

Pokol éjek! Caesar föltámadt!
Óriások vadúl birkoznak.
Hatalom kell s az ut' tehozzád!...
Ezért ölik rémesen egymást,
Az utakért hozzád »Ara coeli«!

Véres kézzel mind feléd törnek.
Házad inog, kebled már liheg...
Oh! a szobor, ha bomlik tested,
Rideg szobra a szeretetnek
Néma arccal összetörve lesz!...

Sybill' jóslat: A hegy tisztúl már.
Cafatokban hull a vér alá.
A föld éhes és enni kíván...
Bomlott romlás zúg az agyvelőn;
Bomlott népek füstös levegőn
Látják s nézik a hajnal pirját
És tégedet óh! »Ara coeli.«

Romban heversz, kitárva kebled.
Szobrod helyén új szülött gyermek,
Élő Krisztus, a megtért ember
Ujra épít szent »Ara coeli«.

Harangláb, 1916 július 18.

Szász Dénes.

A MI KATONÁINK

TUDÓSÍTÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

(705.) **Kun Sándor** főhadnagy a wolhyniai harcokból szerencsésen megmenekült. Jó unitárius érzésének legutóbb azzal adta szép jelét, hogy 100 korona adománnyal a Dávid Ferenc-Egylet alapítói sorába lépett.

Pálfi Márton népf. hadnagy, kolozsvári tanárunkat, a román határszélen egy évnél tovább teljesített szolgálatai után szabadságolták.

(206.) **Dr. Kiss Ernő** (árkosi) hadnagy, kolozsvári főgimn. tanárunk július derekán egyik menetszázaddal másodszor is kiment a harctérre.

(60.) **Gállfy Zsigmond** hadnagy, kolozsvári h. tanárunk az olasz fronton teljesített megpróbáltató szolgálataiból kimerüléssel került a tiroli Iglsbe. Itt felépülve 3 heti könnyebb szolgálatra rendelték Gyulafehérvárra.

(141.) **Dr. Kiss Jenő** fogarasi járásbirósági jegyző, tart zászlós volt a 82. ezredben. 1915 október óta szolgált Wolhyniában, de a folyó év június elején ezrede pusztulásakor eltűnt. Némelyek szerint sebesülten, mások szerint épen orosz fogságba esett. Adja Isten, hogy úgy legyen, mert igen szerény és tehetős ember, akit mindenki csak szeretni tudott.

719. **Bedő Ferenc** (19 éves.) Mint egyéves önkéntes 1915 július 15-én vonult be a 82. gyalogezredhez és 1916 februárban, mint szakaszvezető kikerült Wolhyniába, hol éppen dr. Kiss Jenő mellé nyert beosztást. Ő azonban szerencséjére éppen itthon volt érettségizni (jól érett) s így kikerülte a vészt. Jelenleg Udvarhelyen vár sorára.

720—21. **Péterffy István** gyógyszerészt önkéntesi évében találta a háború. Szerbiában szolgált. Jelenleg mint tart. hadnagy, az olasz fronton teljesíti hivatását. Öccse: **Ernő**, 23-as honvéd, a múlt évben, Galiciában, orosz fogságba került.

722—24. **Gál András** törzsőrmester a 82. gyalogezredben, 34 éves. Szolgált már minden frontunkon. Vitézségével anynyira vitte, hogy megkapta az összes legénységi kitüntetések, sőt német kitüntetésben is részesült. Volt megsebesülve is. Jelenleg Udvarhelyen mint tiszthelyettes vár sorára, hogy újból kikerüljön a vérmezőre. Öccsei: **Dénes** 23 éves, mint 22-es honvéd küzd Galiciában, **Albert** 19 éves, 2-es baka, az olasz fronton verekedik.

725—26. **Tözsér András** 24 éves, 22-es baka. Járt minden frontunkon s meg is sebesült. Jelenleg Galiciában harcol. Öccse: **István** 19 éves, 24-es honvéd, szintén Galiciában küzd.

727. **Árkosi Károly** 22 éves. Egyik budapesti M. Á. V. gépgyár előrajzolója volt. 1914 augusztusban az 50. gyalogezredhez vonult be Gyulafehérvárra, de csakhamar néhány társával kiválasztották és levitték a tengerre. Azóta ott van. Nincs rosszul dolga, de még jobban is lehetne, ha tudna németül. Kért is német nyelvtant, de úgy látszik, hogy erre csak addig volt szüksége, míg a „Viribus Unitis“ csatahajón szolgált, mert most új beosztást kapván, olasz nyelvtant kér. Öccse Árkosi Tamás fogarasi lelkésznek.

728. **Fazakas János** 42 éves, 24-es honvéd. Galiciában küzdött, mikor 1914 őszén golyó érte a lábán. Amputálni kellett volna, de nem engedte. Reá egy évre mégis belement az operációba. De már késő volt. Nem lehetett megmenteni s folyó évi május 23-án, Budapesten egyik csapatkórházban meghalt. Feleséget és 5 gyermeket hagyott hátra.

729—30. **Ábrán János** 23-as honvéd 1915 augusztusban Halicsnál fogságba esett. Ázsiában van. Öccse: **Ferenc** 82-es baka a tavaly eltűnt.

Unitárius katonák a cs. és kir. 2. gy. ezredből.

730. **Benedek Sándor** nagyajtai, tizedes. A háboru legelején jutott a harctérre. 1914 novemberében megsebesülvén hónapokig kórházban volt s 1915 júniusától fogva a harctéren a 4. századnál tesz szolgálatot.

731. **Gelei Lőrinc** árkosi. A háboru elején került a harctérre, 1914 október végén megsebesült s 1915 február elején tért vissza. Jelenleg a Brigad-parancsnokságnál teljesít katonai szolgálatot.

732. **Gelei Márton** árkosi, tizedes. A háboru kezdetén jutott a harctérre s 1914 augusztus végén már meg is sebesült. Novemberben visszatért a harctérre, de itt sebe kiújult s újra kórházba kellett mennie, ahol 1915 januáriusig kigyógyulván, májusban visszatért az északi harctérre s azóta ott harcol.

(215.) **Kiss András**, árkosi, 1915 januárius óta szolgál a harcvonalban.

(211.) **Kiss Márton**, árkosi közvitéz, 1915 márciusában érkezett a harctérre. 1915 szeptemberben megsebesült s felgyógyulván, 1915 október óta újra a harctéren van.

733. **Kisgyörgy Márton** őrvezető, bölöni, a háboru eleje óta van az északi harctéren s ott ezrede majd minden harcában részt vett.

734. **Kóródi István**, nagyajtai, 1914 október óta a harctéren van.

735. **Léta Sándor** őrvezető, nagyajtai, 1914 október óta harcol északon ezredével.

736. **Máté Elek**, bölöni, 1915 januárius óta van az északi harctéren.

737. **Máté Zsigmond**, árkosi, 1914 november óta van a harcvonalban.

738. **Nagy Dénes** szakaszvezető, bölöni. A háboru kezdetén jutott az északi harctérre s 1914 augusztusban meg is sebesült. Meggyógyulva, 1914 októberben tért vissza bajtársai sorába s a 7. századnál szolgál.

740. **Tana Albert**, bölöni, 1915 június óta, (741.) **Vajda Lajos**, bölöni, 1916 januáriusától és (742.) **Vajda Sándor**, bölöni, a háboru kezdetétől harcolnak északon ezredükkel.

741. **Barabás János** árkosi, önkéntes szakaszvezető, 1915 augusztusban ment a harctérre s részt vett a Baranovici körül vívott győzelmes ütközetekben.

742. **Bencze Árpád** árkosi, 1915 november óta a 4. századnál szolgál.

743. **Benedek András** nagyajtai, 1915 júniusban került az északi harctérre, ahol Baranovici közelében egy éve szolgál ezredével.

Ezek közül azok, kik a háboru elején jutottak a harctérre, kisebb-nagyobb mértékben mind részt vettek az 1914. évi galíciai harcokban. Mind ezek, mind az 1915-től fogva harctéren levők részesei voltak az orosz Lengyelországi győzelmes offenzíváknak. Ott voltak Radomnál, Iwangorodnál, Baranowicinél s az utóbbi helyen nagyszámu orosz támadás hősiess visszaverésében vették ki a részüket. (208.) *Kiss Ferenc* tizedes adatai alapján.

744. **Benedek Miklós** kolozsvári ügyvéd népf. főhadnagy a 21. h. gy. ezredben f. évi július elején Koropiecznél sebesülten orosz fogságba esett.

(115.) **Sárdi Elemér** a 9. honvédhuszárezred jeles orvosa, ki Volhynia szélén volt ezrede egy részével s történelmi becsű le-

vélben írta meg az ottani orosz offenziva kezdetét, július 6-án a súlyos harcokban eltűnt. Hir szerint sebesülten orosz fogságba jutott.

711. **Pálffy Andor** hadapródnak kiről juliusi füzetünkben emlékeztünk meg, őszinte fájdalunkra halálát kell jelentenünk. Július 9-én — amint egy barátja írja — könnyebb lábsebvel ment a kötöző helyre a zolajevici erdőben. Útközben golyó fúrta át a tüdőjét s még az nap este belső elvérzésben meghalt. Egyike volt legjobb érzésű, nemes gondolkozású, szép reményekre jogosító jó fiainknak. Szülőin, rokonain kívül sok jó barátja, és nemes lelki tulajdonságait nagyrabecsülő volt tanárai fájó szível őrzik szép emlékét.

(137.) **Murvy Árpád** hadapród kimerüléssel érkezett haza az északi harcterről, s előbb egyik segesvári kórházba, majd a vizaknai sósfürdőre rendelték.

745. **Fazakas Lajos** kadett a 103. közös gy. ezredben. Maroskőri esperesünk fia. Kolozsvári főgimnáziumunk elvégzése után 1915 július 15-én bevonult a 62. gy. ezredhez s a tisztí iskola és továbbképző tanfolyam elvégzése után 1916 január végén osztották be menetszázadba, mint szakaszparancsnokot. Március 3-án indult az északi harctérre s a front mögött kevés időt töltve csakhamar a hacrvonalba jutott. Itt a 103. gy. ezred kötelékében a Strypa mellett érte a júniusban kezdődött nagy orosz offenziva, melyeknek heves támadásaiban csak egyetlen napon hétszer temette be a gránátok által reájuk szakasztott föld. Június 21-én vad orosz támadásokat vertek vissza s Fazakas Lajost itteni kiváló magatartásáért kadettá léptették elő és hadtesti dicséretben részesítették.

746. **Sári József** zászlós a 68 gy. ezredben. Már több mint egy éve részt vesz a háborúban. Sebesülten hazajutva meggyógyult s május 5 óta újra Volhyniában harcol.

(106.) **Májay Ferencz** 51. gy. ezr. zászlós (Szentgericze) egyik prágai kórházban gyógyulóban van.

747. **Aranyossy Ágoston** (Kolozsvár) hadapródj. a 23. h. gy. ezredben 1915 aug. 16-án vonult be ezredéhez s november 1-én a marosvásárhelyi tisztí iskolába került, melyet végezve dec. 15-én Kolozsvárra jött s mint kiképző szerepelt. 1916 jan. 19-én hadapródj. őrmesterré léptették elé s febr. 13-án indult a harctérre. 17-én ért Tysmienicára s itt 40 napig tartózkodott, majd Tarnopol felé indították. Ekkor ezrede a VI. hadsereg kötelékében állott, majd ápr. 9-én a Bothmer-hadsereg kötelékébe jutott s május 20-ig Cemiowon volt. Ekkor hazajött vizsgázni s jun. 24-én tanítói oklevelét megszerelve 29-én bevonult ezredéhez.

748. **Szilágyi Dénes** hadapród a 22. h. gy. ezredben. Egyike kiválóbb volt kolozsvári diákjainknak. Lelkészi pályára készült, de sorsa a háboruba sodorta. 1915 július 15-én vonult be ezredéhez

s a tiszti iskola végzésével önként jelentkezett harctéri szolgálatra. 1916 jan. 16-án lépte át a magyar határt s április 10-ig Galiciában szenvedte át a tél sanyaruságait. Ekkor gyengélkedve került haza s itthon kiképző tiszti szolgálatot teljesített, majd június elején Galiciába visszakerülve, ezrede összes harcaiban részt vett. A júniusi nagy orosz offenzíva Bucsacs körül találta, hol ezrede nagyon kitűnt. Jelenleg ezrede utász osztagában működik.

Irodalom.

A kolozsvári Unitárius Kollegium értesítője az 1915—16. isk. évről megjelent dr. Gál Kelemen igazgató szerkesztésében.

Háborús értesítő, mint a múlt évi volt. A tanulók elhelyezése, oktatása közbiztonságilag, egészségileg egyaránt veszélyes helyen történt. Valóban az isteni gondviselés különös kegye, hogy szerencsés befejezést ért az esztendő. A főhatóság, az igazgatóság a maga részéről minden lehető elkövetett, hogy kollegiumunk épületét újra visszaszerezze a tanítás céljaira, de a siker reménye nem nagyon biztató. A tanulók lélszáma a három felső osztályban összesen 41. Nagyrészüket, az intézet 5 tanárával, katonai szolgálatot teljesít.

Valóban nagy elismerés illeti az igazgatót és a tanári kart, hogy dacára a tanerők megfogyatkozásának és a redukált szorgalmi időnek, megfeszített munkával kellő eredményt mutattak fel!

A *teologia akadémia* 1915—16. tanévének értesítőjét Gálfi Lőrinc dékán szerkesztette. Történelmi nevezetesség ez év egyházunk életében: teológiánk, mint akadémia első évét élte át, melyet egy új rendes tanár beiktatásával kezdett meg és kilenc új lelkész kibocsátásával fejezett be. Örvendetes állapot, hogy a háborus körülmények, ha némileg befolyásolták is, de jelentékenyen nem akadályozták a tanítás és munkálkodás folyamatát! Nagy megnyugvással vesszük tudomásul, hogy az akadémia méhese már ténylegesen megkezdette missziói munkáját, mert hisszük, hogy az ily irányu munkának messze kiható gyümölcsöző eredménye lesz.

Elismeréssel emlékezünk meg úgy a dékán, mint a tanári kar eredményes munkájáról.

A Bedő-féle pályázat jutalomnyertes egyházi beszédei, megjelentek egy kötetben, Gálfi Lőrinc teol. akadémiai tanár kiadásában. (Ára 5 korona.)

Bár a beszédek a »Keresztény Magvető« hasábjain időről-időre megjelentek, mégis elismerésre méltó munkának tartjuk azoknak együvé csoportosítását. A mostani világháboru két részre osztotta fel a világ történetét épp úgy, mint minden egyes népnek, államnak, egyháznak történetét! Ez az összefoglalt gyűjtemény élő, beszédes monumentuma marad, a mi egyházunk nagy, háború előtti szellemi mozgalmainak és hitfelfogásainak. Hálás köszönet a nagylelkű adakozónak: dr. Bedő Albert ny. államtitkárnak és igaz elismerés a munkás kiadónak: Gálfi Lőrinc teol. tanárnak, kik ez értékes emléket mindenki számára megszerezhetővé tették. Hisszük, hogy minden művelt unitárius megszerzi magának a csinos külsejű, kemény táblával ékeskedő könyvet.

Egy lelkipásztor emlékezete. Boldogult emlékü Molnár Kálmán ujszékelyi volt lelkész társunkról emlékezik meg két hangulatos költeményben egyik hive és volt tanítványa, P. Buzogány Rebeka. Egyszerű szívből, közvetlen erővel tör fel a szomorúság és bánat keresetlen hangja.

Keressük őt, a jó pásztor!
Sírva panaszoljuk,
Mint virágtól méhecskéi
Sírva tudakoljuk:

Hová lett el, hová tűnt el
Lelkünk hű pásztor?
Mért maradtunk mindannyian
Magunkra hagyatva!

A jó lelkipásztor szorgalmas kézzel hintette a magot s rövid néhány évi munka után is megjelentek a jó gyümölcsök. Örök emléket állított munkájának a megérett szivekben.

Eltet adál a halónak,
Lelket az élőnek...
Tovább járni ezt az ösvényt,
Mely a sirig vezet.

Harcra hivat,
Harcos valál!
Jézusnak bajnoka;
Nagy vezérnek találtattál,
Mint Isten szolgája!

Felvevéd a nemes harcot
Jézusi fegyverrel!
Mind halálíg megharcolál
Igazi hívsséggel.

Erdély új szépirodalmi lapja. A »Kolozsvári Szemle« mely S. Nagy László szerkesztésében már egy év óta előkelő helyet s általános elismerést vivott ki magának Erdély kulturális szolgálatában, ezután új, reorganizált formában, megnagyobbodott terjedelemben fogja szolgálni Erdély irodalmi, társadalompolitikai és közgazdasági ügyeinek szolgálatát. A »Kolozsvári Szemle« új erővel, új szellemmel indul útjára s egész Erdélyre kiterjeszti törekvéseit. Ha Budapest Magyarországot jelenti, akkor Erdélyt Kolozsvár képviseli a kulturában. Azzal a nagy, centralizáló erővel szemben, amellyel a fővárosi lapok hatnak, szükségünk van ilyen decentralizáló erőkre is: ez természetes, ez egészséges. Az ország más részeiben is él s megnyilatkozik ez a törekvés, ha valahol jogosult, annál inkább az Erdélyben. Erdély történeti multja, földrajzi fekvése, néprajzi sajátága, társadalmi élete mind kívánatossá teszik egy külön organum kifejlődését, ahol Erdély szellemi előkelőségei fejthessék ki nézeteiket, mondhassák el mondanivalóikat. Ez az eszme vezeti a »Kolozsvári Szemle« szerkesztőségét s zászlójára Erdély ezer éves történelmének továbbfejlesztését írva, indul nagy útjára, bizva a nagyközönség támogatásában, pártolásában. A hetenként vasárnap megjelenő folyóirat szerkesztősége Kolozsvárt van, Mátyás király-utca 5. sz. alatt. Előfizetési ára egy évre 20 korona, félévre 10 koronára, negyedévre 5 korona. A nivós tartalmu szépirodalmi lap szerkesztője S. Nagy László atyánkfia s lapját ezzel is inkább ajánljuk helyi és vidéki olvasóink szives jóindulatába.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Főtanács lesz Kolozsvárt aug. 27-én. Egyházunknak egy háborús év nehéz napjaiban végzett munkássága kerül nyilvános tárgyalás alá és egy új év munka rendjének megállapítása. Hisszük,

hogy megtelnek a gyülesterem padjai az érdeklődő hívek sokaságával.

Új vallásánár. Csiky Gábor a néhai jeles igazgató Koronka József dédunokája, ki a teológiát

a mult évben jelesen végezte volt, gimnáziumi vallásnári vizsgát tett dicséretre és elismerésre méltó sikerrel, gratulálunk a jeles ifjunak.

A háromszéki egyházkör dr. Kiss Árpád ügyvédet jogtanácsossá választotta.

A keresztfüri főgimnázium első érettségijéről az E. K. Tanács képviselője, a vizsgálat elnöke dr. Boros György részletes jelentést tett, mit az E. K. Tanács köszönettel fogadott. — A főgimn. vallásnári tanszéke valószínűleg nem fog rendszeresen betölteni, mivel Lőrinczi István lelkész, aki már több éve végezi, hajlandó tovább is folytatni. Kívánsága méltánylast érdemel.

A Dávid Ferencz Egylet közgyűlést fog tartani Kolozsvárt aug. 26-án. Az elnöki megnyitóra fölhívjuk az olvasók figyelmét, de e helyen is kérjük az összes t. tagtársakat, fizessék meg a tartozásaikat erre és a megelőző évekre is, mert most már minden fillérre szükség van. Lapunkat az *Unitárius Közlönyt* az a veszély fenyegeti, hogy beszüntetjük a rendes járását, vagy ritkábban vagy még ennél is kisebb terjedelemben adjuk. A nyomda hihetetlenül magasra emelte a költséget.

Székely építőművészet. Az „Udvarhelyi Hiradó“ 1916. július 9-i számából vesszük át a következőket:

„A budapesti m. kir. felső építőiskola 22 növendéke Foerk Ernő és Létay András műépítész-tanárok vezetése mellett Székely földre jöttek, hogy a székelyt, ki a harctereken hősies vitézsé-

gével megörökítette nevét, műépítészeti és népművészeti szempontból is örökítsék meg. A Székelyudvarhelyen, Betlenfalván, Fenyéden és Máréfalván talált székely kapuk csigavonalai és tulipándíszei hirdetni fogják a székely nép eredeti ősmagyar kulturáját, háztípusai és gazdasági berendezése pedig azt a józan okosságot, amelynek nemcsak itthon, hanem a harctereken is fényes tanujelét adta.

Mint most utótag értesülünk a tanulmányúton lévő társaság *Kolumbán Lajos* kir. tanfelügyelő pártoló közvetítésével június hó 27-én *Székelyderezsre* érkezett, ahol *Ébert András* unitárius lelkész vendégszerető házában találtak ellátást és 4 napon keresztül tanulmányozhatták nemcsak vármegyénknek, hanem az egész Székely földnek egyik legremekebb műemlékét: a XIV. században épült gótizálású derzsi templomot Óriási lelkesedés szállta meg leendő építészeinket, amikor lemintázták, lerajzolták és lefényképezték e XV. sz.-beli falfestményeket; a vörös kőből készült, de lemeszelt hálóboltozatot; a templomot kétfelé választó csúcsíves diadalívét; a gyámkövek színbolikus jelentésű és szürke homokkőbe vésett, de szintén lemeszelt díszműveit (keblét szagगतó pelikán, eke, nap és hold, ostyával tetőzött kehely, nyelvét kiöltő női arc, stb.); a szintén csúcsíves 2 régi ajtót; gerendaszerkezeteket; a templomot körülvevő XVI. sz.-beli bástyát a 36 m. magas toronnyal.

Munkájuk kezdetén és a végén

rövid isteniszteletet tartott a helybeli lelkész tisztt. *Ébert Andrásné* orgonakisérete mellett, a derzsi unitárius hívek tömeges részvételével. S fölcsendültek az ősrégi székely templomban a Hymnus mélabus akkordjai a budapesti ifjak ajkán és a templom évszázados ódon falai visszhangozták az imát:

„Mebűnhődte már e nép
A multat s jövődőt!”

Új örökös alapítók. A nehéz, nagy idők nemcsak rombolnak, építenek is. Edzik a szíveket, erősítik az akaratot, fokozzák az elővigyázatot. Az *Unitárius Közlöny*, ez a kis szíverősítő írás úgylátszik most jutott legközelebb az emberek szívéhez. Egyszerre 4 örökös alapítót jelenthetünk. Tordai tagtársaink egyszerre hárman lepték meg főtítkárukat: Varga Dénes tanár, Fekete Ferenc takpénztári igazgató, Sófalvi Sándor városi főpénztáros. Tordáról eleddig is többen mutaták meg, hogy az unitárius irodalomért készek áldozni. Ez a felépés olyan hatással lesz, hisszük, hogy még többen fognak csatlakozni, mert ahol akarát van, ott mód is van. *Első fecske a harc-térről* a Kun Sándor lelkes hívünk küldeménye. Meg fogja áldani őt a jó Isten, amit szívéből kíván az Unitárius Közlönynek több ezer olvasója.

Elhunyt nagyajtai Kriza Sándor nyug. áll. iskolai igazgató-tanító 59 éves korában, július hó 21-én. A népnevelés lelkiismeretes, páratlan szorgalmú munkását,

a szerető család kiterjedt rokonsága mellett, bánatos neje és három kiskorú árva gyászolja. Istentől jöjjön vigasztalás a megszorodott szívekre.

A méhészetből vizsgát tettek 1915—16. tanév végén az Erdélyrészi Méhészeti-Egyesület elnöksége előtt a teol. akadémia III—IV. éves növendékei. Br. Jósika Gábor elnök elismerését fejezte ki Gyórfi István tanfolyam vezető tanárnak és megdicsérte a hallgatókat alapos tudásukért, kifejtve előttük, hogy a méhészet egyik legnemesebb eszköz arra, hogy a pap és hivei között az állandó, eredményre vezető közvetlen érintkezést fenntartsa.

A Kiss-család apáról fiura négy nemzedékkel szolgálta egyházunkat egy száz esztendőnél tovább. Négy lelkész követte egymást, míg Kiss Aladárral a sorozat megakadt. Örvendünk, hogy dr. Kiss Árpád világi részen fölvetta a fonalat. A háromszéki egyházkör bizalmából jogtanácsos lett.

A lelkészekről is megemlékezett a vall. és közokt. miniszter. Hadi segélyben kívánja részesíteni s erre a célra tíz ezer koronát utalványozott. Az E. Főtanács elébe fog terjesztetni a segélyügyekkel.

300 példányban megy az Unitárius Közlöny a tábori postákra és a katonai kórházakba. Ugyanennyi, sőt több hálás levél jő onnan. Jól teszik hiveink, ha főképpen a kórházakban levők nevét megírják, hadd küldhessük oda.

Háborus egyházi irodalom.

<i>Bodor János</i> : Isten ígéje a háboru id.	K	3.—
<i>Bokross Elek</i> : Isten a mi erősségünk	„	1.—
<i>Imrek</i> : Ég felé (A magyar sziv fohászai a nagy háboru idején)	„	1.20
<i>Kirner A. Bertalan</i> : Hősök, imádkozzunk a kórházban is	„	—20
<i>Lencz Géza</i> : Beszédek és imák háborui alkalmakra III. kötet	„	5.—
<i>Lukácsy Imre</i> : Imé hamar eljövök	„	1.80
<i>Soós Károly</i> : Isten és a haza mindenünk	„	1.20
<i>Szombati-Szabó István</i> : A halál szérűjén. Imádságok hősi halált halt katonák koporsója felett	„	3.—
<i>Szüts Lajos</i> : Egyházi beszédek tekintettel a háborura	„	1.20
<i>Uray Sándor</i> : Örökzöld koszoru	„	1.—

Kaphatók: **KÓKAI LAJOS** könyvkereskedésében BUDAPEST, IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Egyesült **K**önyvnyomda
Részv.-Társ.

Telefon: 856.

Kolozsvár
Ferencz József-út 85

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.